

DÜNYADAN

“Mam Tara Yel-Segdi”

BOYUT Yayın Grubu'nun çıkardığı tasarım kültürü dergisi "Ar-redamento Mimarlık" Şubat 2011 tarihli 243. sayısında Burkina Faso'nun başkentli Ouagadougou'daki Kadın Sağlık Merkezi'ni tanıtıyor.

NECAT
AŞKIN

Merkez aslında sağlıktan daha geniş bir alanı kapsıyor. Ülkenin resmi dili Fransızcadaki adı

"Centre pour le bien-etre des femmes" erinç, huzur, gönenc, refah, dirlik, rahatlık kavramlarını da işaret ediyor.

Merkezi gelişmekte olan ülkelerde kadın hakları için mücadele veren İtalyan sivil toplum örgüt AIDOS 2005-2007 yılları arasında inşa ettiriyor. AIDOS'un yerel ortaklıklarla birlikte yürüttüğü sosyal sağlık hizmeti programları kadınların cinsellik ve doğurganlık hakları üzerine eğitim, bilgilendirme ve toplumsal bilinç oluşturmaya yönelik.

Merkezin dış cephesinde İtalyanca, Fransızca ve İngilizcenin yanı sıra, nüfusun yarısından fazlasını oluşturan Mosilerin konuştuğu More ve ticaret dili Diyula ile "hakların var" yazılı: "Mam tara yel-segdi" ve "joyorow bin fe". Dergiyi göre, yapı dünyanın en yoksul yerlerinden birinde inşa edilmiş belki de ilk "mimarlık mimarlık" ürünü.

Projei Riccardo Vanucci ve Guiseppa Forte'nin 2006'da Roma'da kurduğu FARE bürosu tasarlamış. Tasarım ekibi gençlerden oluşuyor. İtalyan Kadını Geliştirme Derneği (Associazione Italiana Done per lo Sviluppo, AIDOS) ve Kadınların Sesi (Voix des Femmes) Örgütü yapımı üstlenmişler. Finansal düzenlemeyi "Partito dei Democratici di Sinistra" ve Avrupa Komisyonu ayarlamışlar.

Mimari projede yerel çevresel koşullar dikkate alınmış, kaynak tüketim kontrolü, doğal bitki örtüsü kullanımı, bina teknolojilerindeki tercihler bütünüyle sürdürülebilirlik ilkesi içinde düşünülmüş. Başkent belediyesinin AIDOS'a hibe ettiği 1.600 metrekaarelik arazi yarı kırsal bir alanda bulunuyor. Bu alanda, çoğunlukla herhangi bir altyapı ya da planlama yönetmelğine uyulmadan yapılmış çamurdan kulübeler mevcut. Merkez tamamlanmasından sonra güçlü mimari kimliği ve bölgeye getirdiği canlılıkla yerel yönetimler ve uluslararası medyanın ilgisini çekmeye başlamış.

Burkina Faso Sahra çölünün güneyinde, Gana'nın kuzeyinde denize çıkışı olmayan bir Batı Afrika ülkesi. 274.200 kilometrekare büyüklüğünde, nüfusu 16,5 milyon kadar. 60 kadar dil ve lehçenin konuşulduğu dünyanın en yoksul ülkelerinden biri. Okuma-yazma oranı yüzde 13'ü bile bulmuyor. Ortalama insan ömrü de 50'nin altında.

Çoğunlukta Mosi halkı 11-13. yüzyıllarda bölgeye yerleşiyor. Kurdukları krallık Mali ve Songhai imparatorluklarınınca yenilgiye uğratılıncaya kadar çevrede hüküm sürüyor. Fransızlar 1896'da kontrolü ele geçiriyorlar. 1947'de bugünkü sınırlarını çizerek Yukarı Volta diye adlandırıyorlar. Ülke 1984'de Burkina Faso adını almadan önce bağımsızlığının ilk 24 yılını Yukarı Volta adıyla yaşıyor.

"Burkina" More dilinde dürüstlük, onur, "Faso" ise Divulaca toprak, yurt anlamına geliyor. "Faso" günümüzde cumhuriyet anlamını da kazanmış. Dolayısıyla, Burkina Faso Cumhuriyeti demek tekrar oluşturuyor. "Burkina Cumhuriyeti" doğrusu. Halkına da göçebe hayvan yetiştiricisi Pöllerin Fultulde dilinde "Burkinabe" deniyor.

Burkina Faso uluslararası kuruluşlardan iyi notlar alıyor. Ayak bağı çok ağır: Mali, Nijer, Benin, Togo, Gana, Fildişi Kıyısı'yla çevrili, onlardan bir kapı bulup denize çıkmıyor. Sahara altı Afrika'sında bir numaralı pamuk üreticisi. Ancak, dünya pamuk fiyatlarındaki oynamalara aşırı bağımlı. Handikaplarına rağmen ekonomik ve sosyal bilançosu cesaret verici.

Dünya Bankası Burkina'yı Batı Afrika Ekonomik ve Para Birliği içinde iş ortamını düzeltme yönünde en gayretli ülke olarak niteliyor. Ancak, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın insanı kalkınma indeksinde 169 ülke arasında 161. sırada.

Tarım, ülke GSYİH'sının yüzde 35'ini sağlıyor. Çalışan nüfusun yüzde 75'i de bu kesimde. Yine de hâlâ gıda bakımından kendine yeterliği, gıda güvenliğini sağlayabilmiş değil. Burkina tarım dışında da ürün çeşitlendirmesine gidiyor. Maden yataklarına, özellikle de altına yönelerek bu madeni pamuğun önünde bir numaralı ihracat metali haline getirdi. Ülke petrolde de dışa bağımlı, 2009 sonundaki büyük su baskınları 150.000'den fazla kişiyi etkilemişti.

2007'ye kadar yüzde 5'in üzerinde büyüdü. Kriz kamu açıklarını artırdı. 2009'da yüzde 3,5'a inen büyüme 2010'da yeniden yüzde 4,4 düzeyini yakaladı. Altın bir yıl önce ihracat ürünleri sıralamasında pamuk ve hayvancılıktan sonra üçüncü sıradaydı. Vergi reformu, finans sektörünün genişletilmesi gündemdeki yerini koruyor. Uluslararası Tarımı Kalkındırma Fonu, 2009'da tarımdaki özel sektörü ve pamuk üretimini geliştirmek üzere 10,7 milyon avro bağışta bulundu. Turizm yolda yüzde 5,8 büyüyor. 2010'daki 700.000 turist hedefi pek gerçekçi değil.

Nüfusun yarısı Müslüman. Katolikler yüzde 10, Afrika dinleri yaygın. 1987'den beri iş başındaki Başkan Blaise Compaore 21 Kasım 2010'da ilk turda yüzde 81 oyla yeniden seçildi. Ancak, ülkesi kampanyasında söylediği "yükselen" olma statüsünden çok uzakta.